

Latvija

Piektās kārtas savstarpējais novērtējuma

Kopsavilkums

1. Šajā ziņojumā sniegts kopsavilkums par Latvijā īstenojamajiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas (NILL) un terorisma finansēšanas (TF) novēršanas pasākumiem klātienēs vizītes laikā (no 2017. gada 30. oktobra līdz 10. novembrim). Tajā analizēts atbilstības līmenis FATF 40 rekomendācijām un Latvijas NILLTF novēršanas sistēmas efektivitāte, kā arī sniegti ieteikumi, kā stiprināt šo sistēmu.

Galvenie secinājumi

- Latvija 2017. gada aprīlī ir izstrādājusi jaunu pilna apjoma Nacionālo noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas (NILL) un terorisma finansēšanas (TF) risku novērtēšanas ziņojumu, iesniedzot to kā svarīgāko dokumentu, kurā visaptveroši uzsvērta izpratne par NILL/TF draudiem, trūkumiem un neapzinātajiem riskiem valstī. Augsta līmeņa apņemšanās un atbalsts valsts līmeņa NILL un TF risku novērtējuma veikšanai sistemātiskā un konsekventā veidā tika demonstrēts divās nacionālā riska novērtējuma (NRA) kārtās attiecīgi 2010. un 2014. gadā. Lielas finanšu plūsmas šķērso Latviju kā reģionālo finanšu centru, radot būtisku apdraudējumu. Konkrētas iestādes, tādas kā Kontroles dienests (KD) un Finanšu un kapitāla tirgus komisija (FKTK), demonstrēja samērā plašu izpratni par riskiem NILL/TF sistēmā. Tomēr pastāv nevienmērīgs un vispārīgi neatbilstošs novērtējums par potenciālo ar NILL saistīto pārrobežu līdzekļu plūsmu caur Latviju.
- Kompetentajām iestādēm ir pieejams un izmantojams plašs finanšu izlūkošanas spektrs. Ziņojumi par neparastiem darījumiem (UTR) un ziņojumi par aizdomīgiem darījumiem (STR) pilnībā neatbilst Latvijas riska profilam un to kvalitāte šķiet pieticīga. Šajā jomā aktuāli faktori ir UTR un STR jaukšana, iespējams sajukums ar paralēlo ziņošanas sistēmu par aizdomām nodokļu jomā, "aizsardzības" ziņošana, nepietiekama atbalsta dokumentācija, kas pievienota STR, neprecīza vai nepilnīga informācija attiecībā uz patiesajiem labuma guvējiem (PLG) un ierobežota KD atgriezeniskā saite ziņojumu iesniedzējiem. KD darbs sniedz ieguldījumu tiesībaizsardzības iestāžu (TAI) izmeklēšanās un ir būtisks ievērojamu rezultātu sasniegšanā konfiskācijās bez notiesājoša sprieduma. Tomēr dažas TAI arī atzīmēja ierobežoto KD analīzes kvalitāti. Sadarbība starp KD un citām iestādēm šķietami uzlabojas, lai gan darbības un politikas līmenī tā ir vēl skaidrāk jānostiprina.
- Vēl nesen Latvijas tiesu sistēma šķietami neuzskatīja NILL par prioritāti un nevērtēja NILL atbilstoši tās reģionālā finanšu centra riska profilam. Šķiet, ka šī situācija nesen zināmā mērā ir mainījusies, notiekot vairākām liela apjoma NILL izmeklēšanām saistībā ar banku darbiniekiem, kuri ir aktīvi veicinājuši nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Piecu gadu laikā pirms klātienēs vizītes valsts ir sasniegusi konkrētu notiesājošu spriedumu skaitu NILL lietās. Ir pieņemti notiesājoši spriedumi NILL lietās gan par iekšzemes, gan ārvalstu predikatīviem pārkāpumiem. Latvija ir arī uzrādījusi vienu notiesājošu spriedumu par trešās personas līdzekļu legalizāciju un vienu spriedumu

atsevišķi tikai par NILL bez predikatīvā nodarījuma, kas bija iespējams tikai tādēļ, ka apsūdzētā persona pilnībā atzinās. Citādi, prokurori joprojām paļaujas uz predikatīva nodarījuma pastāvēšanu, lai izpildītu priekšnoteikumus pierādījumiem, ka apsūdzētajai personai ir bijušas zināšanas par legalizētā īpašuma nelikumīgo izcelsmi. Sankcijas fiziskām personām nešķiet ne atturošas, ne samērīgas biežās piespriedē soda samazināšanas dēļ, ņemot vērā procesa ilgumu vai tiesiskās iespējas apturēt brīvības atņemšanas sodu līdz pieciem gadiem. Latvija ir demonstrējusi Krimināllikumā paredzēto piespiedu līdzekļu piemērošanu pret juridiskām personām. Valstī arī tiek piemēroti vairāki alternatīvi krimināltiesību pasākumi, saistībā ar kuriem notiesājošs spriedums par NILL nav iespējams attaisnojama iemeslu dēļ.

- Spēcīga TF riska novērtējuma neesamība, tostarp bezpeļņas organizāciju sektorā, rada ievērojamus trūkumus Latvijas efektīvajos centienos novērst un apkarot TF. Valstī vēl nav nevienas kriminālvajāšanas vai notiesājoša sprieduma tieši saistībā ar TF, lai gan ir veiktas vairākas izmeklēšanas saistībā ar terorismu. Tomēr Latvija lielākoties spēj demonstrēt alternatīvu pasākumu piemērošanu, lai izjauktu iespējamās TF darbības.

- Latvijas tiesiskajam pamatam attiecībā uz mērķtiecīgām finanšu sankcijām (TFS) nepieciešama steidzama precizēšana un uzlabojumi. Lielākā daļa ziņojumu sniedzēju ievēro uz sarakstu, kas ir saistīts ar ierobežotu efektivitāti klientu izpētē, balstītu pieeju, kas šķiet nepietiekama, ņemot vērā valstī esošo izvairīšanās no sankcijām risku. Tādās proliferācijas valstīs kā Korejas Tautas Demokrātiskā Republika (KTDR) šāda izvairīšanās tiek veikta, izmantojot ļoti sarežģītus paņēmienus. Proliferācijas finansēšanas gadījumi, kuri saistīti ar mērķtiecīgo finanšu sankciju apiešanu, 2017.gadā tika konstatēti Latvijas bankās un atspoguļo ievainojamību Nav skaidrs vai iestādes, tostarp KD un FKTK, veic atbilstošus pasākumus (un vai tām ir nepieciešamie līdzekļi, tostarp tiesiskie), lai mazinātu ar sankciju apiešanu saistītos riskus. Turklāt joprojām nav skaidrs, vai citas uzraudzības iestādes var iekļaut un iekļauj mērķtiecīgo finanšu sankciju atbilstības pārbaudi savās uzraudzības programmās. Kopumā NILLTF riska novērtējums finanšu sektorā nav proporcionāls faktiskajam finanšu institūciju, it īpaši banku, riskam būt ļaunprātīgi izmantotām NILL un TF nolūkos. Vispārējā izpratne par riskiem, noteiktajiem nefinanšu uzņēmumiem un profesijām, aprobežojas ar riskiem, kas ir attiecināmi uz to konkrēto uzņēmējdarbību un profesijām, tā nesasniedz visaptverošu uztveri un informētību par NILLTF riskiem. Izrādās, ka Latvijas veiktais nacionālais NILL risku novērtējuma ziņojums (NRA) pilnībā nenodrošina labāku sapratni par NILLTF riskiem un attiecīgajām NILLTF novēršanas saistībām privātajā sektorā. Pastāv konkrētas bažas par nepietiekamu neatkarīgas atbilstības (kā arī revīzijas) funkciju, it īpaši attiecībā uz lēmumu pieņemšanu par darījumu attiecību pārtraukšanu un ziņošanu par aizdomīgiem darījumiem.

- Uzraudzības iestādes pauž ļoti atšķirīgus viedokļus un zināšanas par NILLTF riskiem. Iestādes apzinās šo problēmu, kā norādīts Finanšu sektora attīstības padomes (FSAP) stratēģiskajā plānā. FKTK demonstrē visaugstāko sapratnes līmeni par riskiem. Neskatoties uz zināšanām balstītu un uzstājīgu FKTK rīcību nerezidentu banku sektorā, šajā sektorā riska apetīte mainās lēni. Praktiski tādas problēmas kā sapratne par NILLTF risku būtību vai nozīmi, vai kvalificēta personāla trūkums, kavēja uzraudzības iestādes pilnībā īstenot programmas, kas vērstas uz augstākā riska tirgus segmentiem.

- NRA ziņojumā atzīts, ka pastāv liela iespējamība, ka būtisks skaits Latvijas juridisko personu un ārvalstu juridisko personu ir iesaistītas NILLTF shēmās. Tomēr NRA to neuzskata par NILLTF novēršanas sistēmas trūkumu valstī. Intervijās ar privāto sektoru izkristalizējās nepietiekama izpratne par NILLTF riskiem uzņēmumu dibināšanas pakalpojumu sniedzēju sektorā. Tas rada bažas, ņemot vērā to, ka NRA ziņojumā minētie uzņēmumu dibināšanas pakalpojumu sniedzēji ir iekļauti vidējā līdz

augstā riska grupā. Neseno tiesību aktu grozījumu rezultātā Uzņēmumu reģistrā (UR) tiks iekļauta no visām juridiskajām personām iegūtā informācija par PLG. Klātienē vizītes laikā šī funkcionalitāte vēl nebija apstiprināta un nedarbojās.

- Starptautiskā sadarbība ir valsts NILLTF novēršanas sistēmas būtiska sastāvdaļa. Šajā jomā Latvija uzrāda daudzas efektīvas sistēmas īpašības. Kopumā Latvijas iestādes proaktīvi sadarbojas ar ārvalstu iestādēm, efektīvi sniedzot un saņemot ne tikai savstarpējo tiesisko palīdzību, bet arī veicot finanšu izlūkošanas datu apmaiņu un veiksmīgi iesaistoties kopīgās izmeklēšanas un sadarbības sanāksmēs. Tomēr šķiet, ka, izņemot FKTK, uzraudzības iestādes aktīvi nepiedalās starptautiskajā sadarbībā. Galvenais izaicinājums varētu būt saistīts ar grūtībām saņemt palīdzību no Neatkarīgo Valstu Savienības (NVS) valstīm, kurām būtu jābūt svarīgām partnerēm, ņemot vērā Latvijas riska profilu.

Riski un vispārējā situācija

1. Ņemot vērā valsts ģeogrāfisko atrašanās vietu, dalību Eiropas Savienībā (ES) (tostarp valsts piederību Šengenas zonai un eiro zonai) un tās finanšu iestāžu spēju nodrošināt pakalpojumu sniegšanu krievu valodā, Latvija ir nozīmīgs tilts starp Rietumeiropu un NVS valstīm. Turklāt valsts ir kļuvusi par reģionālo finanšu centru, jo tajā esošās komercbankas lielu uzmanību velta sadarbībai ar ārvalstu klientiem (galvenokārt no NVS valstīm), kā arī ieguldījumu un pārvaldības pakalpojumu sniegšanai.

2. NVS valstu ievainojamība ekonomiskajos noziegumos, jo īpaši korupcijā, joprojām ir Latvijas galvenais NILL risks. Tāpat būtiski NILL riska faktori, ar kuriem saskaras Latvija, ir valsts iekšējais korupcijas līmenis, ievainojamība starptautiskajā organizētajā noziedzībā, kā arī augstie ēnu ekonomikas rādītāji. NRA vispārējais NILL risks valstī novērtēts kā "vidēji augsts". Ziņojumā norādīts, ka galvenā noziedzīgā ceļā iegūto līdzekļu izcelsme ir korupcija un kukuļošana, nodokļu likumu pārkāpumi, krāpniecība un kontrabanda, ko apstiprinājušas arī vairums apmeklēto tiesu un tiesībsardzības iestāžu. Saskaņā ar NRA norādīto informāciju liela daļa legalizēto naudas līdzekļu tiek iegūti ārvalstīs, kamēr vietēja NILL galvenokārt ietver pašu līdzekļu legalizāciju. Latvijā pielietotās NILL metodes ir sarežģītas, plaša mēroga un ietver virkni nozaru. NRA norādīts, ka TF rada relatīvi nelielu apdraudējumu, tomēr Latvija nav pienācīgi identificējusi un izvērtējusi TF risku.

Vispārējais efektivitātes un tehniskās atbilstības līmenis

3. Kopš pēdējā novērtējuma Latvija ir veikusi pasākumus, lai uzlabotu NILLTF novēršanas sistēmu. Jāatzīmē, ka kopš 2012. gada Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums (NILLTFN likums) ir vairākas reizes grozīts, lai paplašinātu politiski nozīmīgu personu (PNP), finanšu institūciju un terorisma finansēšanas definīcijas; likums tika aktualizēts saistībā ar PLG identificēšanu, kā arī tika sagatavoti vairāki citi normatīvie FKTK noteikumi, lai sasniegtu ievērojamu atbilstību FATF rekomendācijām. Latvijas iestādes ir arī izdarījušas grozījumus Latvijas tiesiskajā regulējumā, lai īstenotu ES 4. Direktīvu. Tomēr Latvijas tehniskās atbilstības regulējumā ir daži trūkumi, piemēram, attiecībā uz preventīvajiem pasākumiem, mērķtiecīgo finanšu sankciju režīmu un starptautisko sadarbību.

4. Konkrētas Latvijas iestādes ir apliecinājušas plašu izpratni par riskiem NILLTFN sistēmā. Tomēr pastāv nevienlīdzīgs un kopumā neatbilstošs apdraudējumu novērtējums, saistībā ar lielajām finanšu plūsmām caur Latviju kā tranzīta punktu un reģionālu finanšu centru.

5. Ievērojams efektivitātes līmenis ir sasniegts starptautiskās sadarbības jomā. Zems efektivitātes līmenis ir sasniegts juridisko personu un veidojumu pārskatāmības jomā, kā arī proliferācijas

finansēšanas finanšu sankciju piemērošanā. Latvija ir sasniegusi vidējus rezultātus citās jomās, uz kurām ir attiecināmi FATF standarti.

Risku, koordinācijas un politikas struktūras novērtējums (2. nodaļa - IO.1; R.1, R.2, R.33)

6. Latvija savu 2017. gada NRA ziņojumu pozicionē kā nozīmīgu dokumentu, kurā visaptveroši atspoguļota izpratne par NILLTF draudiem, ievainojamību un neapzinātajiem riskiem valstī. Atsevišķas galvenās iestādes, tādas kā KD un FKTK, demonstrēja samērā plašu sapratni par riskiem NILLTF novēršanas sistēmā. Tomēr lielākajā daļā gadījumu kompetento iestāžu dalība NRA ziņojuma procesā bija ierobežota ar informācijas sniegšanu, ar ierobežotu vai liegtu iespēju piedalīties savākto datu analizē un atbilstošu secinājumu izdarīšanā.

7. Svarīgs dokuments, kas nosaka valsts mēroga centienus, kas ir vērsti uz efektīvu NILLTF novēršanas pasākumu īstenošanu, ir Pasākumu plāns 2017. – 2019. gadam. Tomēr Pasākumu plānā ir trūkumi konkrētu mērķa pasākumu jomā, lai risinātu svarīgu NILLTF apdraudējumu, kas, cita starpā, izriet no augstas ārvalstu klientu bāzes koncentrācijas kredītiestādēs un ar to saistītu lielu naudas līdzekļu kustību pāri robežām.

8. FSAP, ko vada Ministru prezidents un kas sastāv no visu galveno valsts un privātā sektora ieinteresēto personu pārstāvjiem, ir koordinējošā iestāde ar mērķi uzlabot sadarbību starp valsts iestādēm un privāto sektoru NILLTF novēršanas jomā. KD Konsultatīvās padomes, kuru vada ģenerālprokurors, uzdevums, cita starpā, ir veicināt KD darbu un koordinēt tā sadarbību ar pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm, prokuratūru, tiesu un NILLTFN likuma subjektiem. Lielākā daļa valdības iestāžu (izņemot Ekonomikas ministriju un Ārlietu ministriju) ir FSAP sastāvā, kā arī ir pārstāvētas KD Konsultatīvajā padomē.

9. Privātais sektors neizrādīja vai uzrādīja nelielu interesi par riska novērtējuma rezultātu izmantošanu, lai pārskatītu to politikas, procedūras un kontroles pasākumus. Šādu rīcību daļēji varētu izskaidrot ar 2017. gada NRA izklāstītajiem iepriekš neidentificētiem draudiem, ievainojamību un neapzinātiem riskiem, kā arī daļēji saistībā ar iebildumiem pret tajā apkopotajiem analīzes rezultātiem un secinājumiem.

Finanšu izlūkošana, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija un konfiskācija (3. nodaļa – IOs 6-8, R.3, R.4, R.29-32)

10. Visas kompetentās iestādes ziņo, ka tām ir pieejami nepieciešamie finanšu izlūkošanas avoti un tie tiek izmantoti, lai atbalstītu to analītisko un izmeklēšanas darbību. Tomēr informācijai par PLG ir ierobežota ticamība. Vispārējā UTR/STR kvalitāte ir pieticīga, iestādes jauc UTR un STR, iespējamu apjukumu rada paralēlā ziņošanas sistēma par aizdomām nodokļu jomā, "aizsardzības" ziņojumi, nepietiekama STR pievienotā dokumentācija, neatbilstoša ar PLG saistīta informācija un ierobežota KD atgriezeniskā saite ziņojumu iesniedzējiem. Ziņojumi pilnībā neatspoguļo valsts riska profilu. Lai gan būtiskas KD izplatītās informācijas daļas rezultātā tiek veiktas NILLTF izmeklēšanas, KD analīzes kvalitāti dažas TAI uzskata par nepietiekamu. Tomēr KD/Valsts policijas koordinācijas centieni kopš 2015. gada ir nesuši rezultātus, KD izplatītā informācija arvien vairāk kļūst par galveno NILLTF kriminālvajāšanas lietu avotu. Plašākā kontekstā koordinācijas un sadarbības centieni starp KD un TAI ir pieauguši kopš 2015. gada, it īpaši operatīvajā līmenī, taču nav nostiprināti skaidri mehānismi.

11. Latvijā ir pārdomāta tiesiskā sistēma un iestāžu regulējums NILLTF izmeklēšanai un kriminālvajāšanai. Vēl nesen valsts tiesu sistēma šķietami neuzskatīja NILLTF par prioritāti un nevērtēja NILLTF atbilstoši Latvijas riska profilam kā reģionālajam finanšu centram. Šķiet, ka šī joma nesen zināmā mērā ir mainījusies, notiekot vairākām liela apjoma NILLTF izmeklēšanām saistībā ar banku darbiniekiem,

kuri ir aktīvi veicinājuši noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Piecu gadu laikā pirms klātienes vizītes valsts ir sasniegusi konkrētu notiesājošu spriedumu skaitu NILL lietās, tomēr šķiet, ka šie sasniegumi ir pieticīgi salīdzinājumā ar lielo notiesājošo spriedumu skaitu par predikatīvajiem nodarījumiem šajā pašā periodā. Ir pieņemti notiesājoši spriedumi NILL lietās gan par iekšzemes, gan ārvalstu predikatīviem pārkāpumiem. Latvija ir arī uzrādījusi vienu notiesājošu spriedumu par trešās personas līdzekļu legalizāciju un vienu spriedumu atsevišķi tikai par NILL bez predikatīvā nodarījuma, kas pēdējā gadījumā bija iespējams tikai tādēļ, ka apsūdzētā persona pilnībā atzinās. Citādi prokurori joprojām paļaujas uz predikatīva nodarījuma pastāvēšanu, lai izpildītu priekšnoteikumus pierādījumiem, ka apsūdzētajai personai ir bijušas zināšanas par legalizētā īpašuma nelikumīgo izcelsmi. Lielākā daļa brīvības atņemšanas sodu tiek atlikti. Sankcijas fiziskām personām nešķiet ne atturošas, ne samērīgas biežās piespriedē soda samazināšanas dēļ, ņemot vērā procesa ilgumu vai tiesiskās iespējas apturēt brīvības atņemšanas sodu līdz pieciem gadiem. Latvija ir demonstrējusi Krimināllikumā paredzēto piespriedu līdzekļu piemērošanu juridiskām personām. Valstī arī tiek piemēroti vairāki alternatīvi krimināltiesību pasākumi, saistībā ar kuriem notiesājošs spriedums par NILL nav iespējams attaisnojams iemeslu dēļ.

12. Latvijā ir plaša un pārdomāta tiesiskā sistēma noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijai, kas ir balstīta uz konfiskāciju, pamatojoties uz notiesājošu spriedumu, un konfiskāciju bez notiesājoša sprieduma. Konfiskācijas, pamatojoties uz notiesājošu spriedumu, rezultātus kavē prasības par iepriekš iesniegtiem pierādījumiem, lai pamatotu īpašuma noziedzīgo izcelsmi, regulāri veiktas paralēlas finanšu izmeklēšanas trūkums un ar tiesu sistēmu panākto notiesājošo spriedumu pieticīgais skaits NILL lietās. Konfiskācijas lietas bez notiesājoša sprieduma, ir nesušas iepriecinošus rezultātus, ļaujot Latvijas iestādēm konfiscēt ievērojamas summas gan iekšzemes, gan starptautiskās lietās. Atsevišķos gadījumos Latvija ir spējusi parādīt efektīvu lielu konfiscēto noziedzīgi iegūto līdzekļu repatriāciju uz trešajām valstīm, kā arī iekšzemes kontekstā atlīdzināt ekonomiskajos noziegumos cietušajiem.

13. Latvija nav spējusi uzrādīt efektīvu konfiskācijas sistēmu nedeklarētās vai nepatiesi deklarētās valūtas un apgrozāmo finanšu instrumentu pārrobežu kustības jomā. Ņemot vērā to, ka Latvijā kontrabanda tiek uzskatīta par vienu no galvenajiem NILL riskiem, efektivitātes trūkums šajā jomā rada raizes. Varas iestādes veic aktīvu nelikumīgi iegūta īpašuma iesaldēšanu un izņemšanu, jo īpaši attiecībā uz banku kontos esošajiem līdzekļiem, kā rezultātā ierosinātas vairākas lietas ar ievērojamu daudzumu nelegālo līdzekļu konfiscēšanu. Lai sasniegtu efektīvas sistēmas raksturojumu, vērtētāji tomēr gaidīja, ka Latvija uzrādīs spēcīgākus konfiskācijas rezultātus atbilstoši valstī pastāvošajiem NILL riskiem.

Terorisma finansēšana un proliferācijas finansēšana (4. nodaļa – IOs 9., 11., R.5-8)

14. Pārliecinoša TF riska novērtējuma neesamība rada nopietnu trūkumu IO.9 efektīvā īstenošanā Latvijā. Bez padziļinātas izpratnes par to, kā tās plašāka finanšu ievainojamība pakļauj Latviju teroristu veiktai izmantošanai, valsts nevar nodrošināt sistemātiski efektīvu atbildi uz TF draudiem. Drošības policija šķietami ir gan pilnvarota, gan spējīga identificēt potenciālos terorisma un TF riskus, kas nāk no Latvijas.

15. Latvijā nav nacionālas pretterorisma vai TF novēršanas stratēģijas, bet TF novēršanas elementi ir iekļauti citu jomu stratēģijās. Latvijas iestādes spēj sadarboties, lai izmeklētu TF gadījumus, taču tām nav vienotas platformas, lai iegūtu informāciju visās attiecīgajās iestādēs par lietām, kas saistītas ar TF. Starpiestāžu informētība un sadarbība tādēļ nav cietusi, taču to varētu uzlabot. Latvijā vēl nav nevienas kriminālvajāšanas vai notiesājoša sprieduma tieši saistībā ar TF, taču ir bijušas dažas ar terorismu saistītas izmeklēšanas. Šis trūkums šķietami atbilst Latvijas terorisma draudu līmenim, ja arī ne terorisma finansēšanas risku līmenim, jo nav veikts novērtējums par tās kā finanšu centra lomu. Valsts lielākoties var uzrādīt alternatīvu pasākumu piemērošanu, lai izjauktu potenciālās TF aktivitātes.

16. Atbilstoši pasākumi nav veikti bezpeļņas organizāciju sektorā. Tomēr šķiet, ka sektoru proaktīvi uzrauga vairākas kompetentās iestādes, kuras mazina iespējamos TF izmantošanas riskus.

17. Latvijas mērķtiecīgo finanšu sankciju tiesiskajā pamatojumā ir nopietnas problēmas (gan TF, gan proliferācijas finansēšanas jomā), kas var ietekmēt mērķtiecīgo finanšu sankciju režīma efektivitāti, jo tās noteikti ierobežo pilnvaras regulēt, uzraudzīt un piemērot sankcijas mērķtiecīgo finanšu sankciju saistību pārkāpumiem. Uz sarakstu balstīta pieeja attiecībā uz atbilstības novērtēšanu, ko ievēro lielākā daļa ziņojumu sniedzēju, liels ārvalstu "čaulas" kompāniju skaits, trūkumi klientu izpētes pasākumu efektivitātē (IO.4) un līdz šim piemērotie ierobežotie sodi rada labvēlīgu vidi, lai izvairītos no sankcijām, kā to uzskatāmi parāda Latvijas banku izmantošana 2017. gadā ar mērķi apiet ar proliferācijas finansēšanu saistītās sankcijas. Sankciju apiešanas shēmu konstatācijas rezultātā 2017.gada vidū tika piemēroti piespiedu izpildes pasākumi, autonoma Latvijas mērķtiecīgo finanšu sankciju noteikšana par proliferācijas finansēšanu, papildu vadlīnijas finanšu sektoram un uzlabotas iekšējās kontroles programmas ieviešana bankās.

Preventīvi pasākumi (5.nodaļa – IO.4, R.9-23)

18. Finanšu sektora NILLTF riska novērtējums nav samērojams ar finanšu institūciju, it īpaši banku, faktisko pakļautību riskam kopumā, bankas tiek ļaunprātīgi izmantotas NILL, kā arī TF nolūkos. Vispārējā izpratne par NILLTF riskiem starp nefinanšu sektorā strādājošajiem, kuru uzņēmumu un profesiju specifika pēc būtības nav saistīta ar NILLTF sekām, nav atbilstoša pieņemtajiem NILLTF riskiem.

19. Bankas un citas nebanku finanšu iestādes apliecināja pietiekamas zināšanas par NILLTFN likumā un attiecīgo jomu regulējošo tiesību aktos noteiktajām prasībām saistībā ar galvenajiem preventīvā režīma elementiem, t.i., klientu izpēte (tostarp PLG identifikācija un nemitīga darījumu/darījuma attiecību uzraudzība) un datu uzglabāšana. Tomēr pastāv pamatotas bažas par banku iegūtās un uzturētās papildu informācijas/dokumentu kvalitāti, kas iegūta klientu izpētes procesā, lai pārbaudītu PLG, iegūtu pierādījumus par līdzekļu izcelsmi un ienākumu izcelsmi, kā arī uzraudzītu darījumus likumības un ekonomiskā pamatojuma jomā, kur galvenais uzsvars tiek likts uz pašidentifikāciju, un ir pārlieta paļaušanās uz internetā iegūtiem datiem. Nepilnīga preventīvo pasākumu īstenošana nefinanšu sektorā tiek uzskatīta par nepietiekamu zināšanu sekām NILLTFN jomā.

20. Pastāv konkrētas bažas par nepietiekamu neatkarīgas atbilstības (kā arī revīzijas) funkciju, it sevišķi attiecībā uz lēmumu pieņemšanu par darījumu attiecību pārtraukšanu un ziņošanu par aizdomīgiem darījumiem. Kā viens no iemesliem ir banku īpašnieku koncentrēta struktūra.

Uzraudzība (6. nodaļa – IO.3; R.26-28, R. 34-35)

21. Uzraudzības iestādes uzrāda ļoti atšķirīgus viedokļus un zināšanas par NILLTF riskiem. FKTK apliecina vislielāko risku izpratnes līmeni ar dažādiem piemēriem. Citas uzraudzības iestādes nereti kā riskus minējušas apstākļus mīkstinošas darbības un neatbilstību prevencijas pasākumiem.

22. Visas finanšu un nefinanšu iestāžu uzraudzības iestādes šķietami teorētiski saprot, ka vairāk uzmanības uzraudzībā jāvelta augstāka riska tirgus segmentiem. Tomēr praktiski tādas problēmas kā izpratne par NILLTF risku būtību vai nozīmi vai labi informētu resursu trūkums kavēja tās pilnībā īstenot šādas programmas.

23. Lai gan FKTK parāda uz zināšanām balstītu un uzstājīgu rīcību nerezidentu banku sektorā, ir vērojamas ļoti lēnas izmaiņas šo nozari raksturojošajos riska rādītājos.

24. Efektīvas, samērīgas un atturošas sankcijas Latvijā ir samērā jaunas, jo NILLTFN likuma noteikumi par sankcijām stājās spēkā (banku sektorā) laikā no 2016. gada jūlija līdz klātienēs vizītei.

25. Uzraudzības iestāžu ietekme finanšu institūciju un nefinanšu institūciju sektoros svārstās starp nenozīmīgu (attiecībā uz atsevišķiem nefinanšu sektoriem) un samērā labu (attiecībā uz FKTK).

Juridisko personu un veidojumu pārskatāmība (7. nodaļa – 10.5; R. 24-25)

26. NRA atzīts, ka pastāv liela iespējamība, ka būtisks skaits Latvijas juridisko personu un ārvalstu juridisko personu ir iesaistītas NILLTF shēmās.

27. Intervijās ar nefinanšu sektora pārstāvjiem tika uzsvērtā uzņēmumu dibināšanas pakalpojumu sniedzēju iesaiste uzņēmumu dibināšanā Latvijā. Tomēr uzņēmumu dibināšanas pakalpojumu sniedzēju sektorā nav pietiekamas sapratnes par NILLTFN riskiem un pasākumiem.

28. Informācijai par labuma guvējiem, ko apkopojusi ziņojumu sniedzēji, jāatbilst NILLTFN likumam, taču pašidentifikācija ar klienta parakstītas izziņas palīdzību tika izmantota kā galvenā metode, lai noteiktu darījuma vai darījumu attiecību patieso labuma guvēju.

29. Saskaņā ar NILLTFN likuma grozījumiem, kas stājas spēkā klātienē vizītes laikā, visām juridiskajām personām Latvijā ir pienākums apkopot un iesniegt Uzņēmumu reģistrā informāciju par patiesajiem labuma guvējiem. Klātienē apmeklējuma laikā tomēr šī funkcija vēl nedarbojas.

30. KD, TAI un nodokļu administrācijas jomas kontroles iestādēm, valsts iepirkumu vai valsts un privātā sektora partnerībām ir tieša elektroniska piekļuve plašai informācijai un datu bāzēm, kā arī netieša piekļuve citām datu bāzēm. Pēc pēdējo tiesību aktu grozījumu spēkā stāšanās, Uzņēmumu reģistrā iekļautā informācija par patieso labuma guvēju būs publiski pieejama.

Starptautiskā sadarbība (8. nodaļa – 10.2; R. 36-40)

31. Starptautiskā sadarbība ir Latvijas NILLTF novēršanas sistēmas būtiska sastāvdaļa. Starptautiskās sadarbības jomā valsts uzrāda daudzas efektīvas sistēmas īpašības. Kopumā Latvijas institūcijas proaktīvi sadarbojas ar ārvalstu iestādēm, efektīvi sniedzot un saņemot ne tikai savstarpējo tiesisko palīdzību, bet arī veicot finanšu izlūkošanas apmaiņu un ar labiem rezultātiem iesaistoties kopīgās izmeklēšanās un sadarbības sanāksmēs. Tomēr šķiet, ka, izņemot FKTK, uzraudzības iestādes aktīvi nepiedalās starptautiskajā sadarbībā. Galvenais izaicinājums varētu būt saistīts ar grūtībām saņemt palīdzību no NVS valstīm, kurām būtu jābūt svarīgām partnerēm, ņemot vērā Latvijas riska profilu.

Prioritārās darbības

- Attiecībā uz atbilstošu izpratni par tās NILLTF riskiem Latvijai būtu jāveic pasākumi, lai:
  - 1) nodrošinātu būtisku kompetento iestāžu dalību visos NRA procesa posmos; 2) uzlabotu NILLTF draudu un ievainojamības aspektu analīzi un sapratni par tiem.
- Latvijai jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka atbildīgās iestādes izdarītu atbilstošus secinājumus no nacionālajiem NILLTF riska novērtējumiem, lai pilnveidotu vai papildinātu sava sektora riska novērtējumus.
- Latvijai jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka NILLTFN likuma subjekti: 1) saprot, ka TF risks sniedzas tālāk par “teroristu sarakstu” izskatīšanu; 2) subjektu izpratni par NILLTF riskiem praktiski iespējams paplašināt, veicot nacionālos riska novērtējumus un sniedzot atgriezenisko saiti par tiem.
- Latvijai jāveic pasākumi, lai paplašinātu minimālo prasību izpildi par NILLTFN likuma subjektu savāktās un uzturētās papildu informācijas un dokumentu kvalitāti klienta izpētes procesā (piemēram, pārbaudot patieso labuma guvēju).

- Attiecībā uz iekšējo kontroli un procedūrām, Latvijai jāveic pasākumi, lai: 1) apsvērtu papildu (tiesību aktu) pasākumu ieviešanu, neatkarīgas atbilstības (kā arī revīzijas) funkcijas nodrošināšanai; 2) nodrošinātu efektīvu un būtisku iekšējās kontroles un procedūru ieviešanu visiem NILLTFN likuma subjektiem, kā konstatēts mērķa uzraudzības darbībās.
- Latvijai ir jāveic pasākumi ziņojumu sniedzēju informētības palielināšanai, un visbeidzot arī regulēšanai, lai attīstītu un iedibinātu iekšējās kontroles sistēmas, kas spēj noteikt iespējamās proliferācijas finansēšanas darbības, ņemot vērā veiktos centienus, lai konstatētu proliferācijas finansēšanas apiešanas centienus un Latvijas ievainojamības aspektus šajā jomā.
- Latvijai ir jāpārskata tiesiskais regulējums mērķtiecīgo finanšu sankciju jomā un jāpiešķir atbilstoši līdzekļi proliferācijas finansēšanas un TF mērķtiecīgo finanšu sankciju jomas atbilstības uzraudzībai.
- FKTK ievērojami jāpalielina NILLTFN uzraudzības vizišu biežums ārvalstu ieguldījumu banku sektorā.
- Latvijai ir jānodrošina, ka atbilstoši NILLTFN likumam, iestādēm ir pieejama atbilstoša informācija par patiesā labuma guvējiem visā juridisko personu reģistrācijas un pastāvēšanas laikā. Prioritāte jāpiešķir Sabiedrību ar ierobežotu atbildību (SIA) sektoram, jo saskaņā ar NRA šis sektors ir visbiežāk pārstāvēts un arī visvairāk pakļauts NILLTF riskam. Latvijai ir jāizveido mehānisms, lai panāktu, ka finanšu/nefinanšu sektors veic saprātīgus pasākumus, lai noteiktu savu klientu (juridisko personu) patieso labuma guvēju un aktīvi pārbaudītu šādu informāciju.
- Latvijai ir jāveic pasākumi, lai pārskatītu neparasta darījuma un aizdomīga darījuma jēdzienus un izslēgtu attiecīgo definīciju pārklāšanos.
- Latvijai NILL ir jāizvirza kā prioritāte un jācenšas sistemātiski veikt kriminālvajāšanu par plašāku NILL spektru, tostarp trešo personu un atsevišķu NILL bez predikatīvā nozieguma, atbilstoši valsts profilam kā reģionālam finanšu centram.
- Latvijai ir jāizstrādā tiesībaizsardzības vadlīnijas par minimālajām pierādījumu prasībām, kuras tiesai būtu nepieciešamas, lai pierādītu NILL apsūdzības pamatā esošo nodarījumu saskaņā ar nesen grozītajiem tiesību aktiem. Minētās vadlīnijas jāpapildina ar atbilstošu apmācību visām tiesībaizsardzības iestādēm, kas ir iesaistītas tādu nodarījumu izmeklēšanā, kas rada ienākumus.

Efektivitāte un tehniskās atbilstības reitingi

Efektivitātes reitingi

IO.1 – Risks, politika un koordinēšana	IO.2 – Starptautiskā sadarbība	IO.3 – Uzraudzība	IO.4 – Preventīvie pasākumi	IO.5 – Juridiskās personas un veidojumi	IO.6 – Finanšu izlūkošana
Vidējs	Būtisks	Vidējs	Vidējs	Zems	Vidējs
IO.7 – NILL izmeklēšana un kriminālvajāšana	IO.8 – Konfiskācija	IO.9 – TF izmeklēšana un kriminālvajāšana	IO.10 – TF preventīvie pasākumi un finanšu sankcijas	IO.11 – Finanšu sankcijas par proliferācijas finansēšanu	
Vidējs	Vidējs	Vidējs	Vidējs	Zems	

Tehniskās atbilstības reitingi (A – atbilst, LA – lielākoties atbilst, DA – daļēji atbilst, NA – neatbilst, NAV – neattiecas)

R.1 – Risku novērtēšana un uz risku pamatotas pieejas īstenošana	R.2 – Sadarbība un koordinācija nacionālā līmenī	R.3 – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas nodarījums	R.4 – Konfiskācija un pagaidu pasākumi	R.5 – Terorisma finansēšanas nodarījums	R.6 – Mērķtiecīgas finanšu sankcijas saistībā ar terorisma un teroristu finansēšanu
A	LA	LA	A	LA	DA
R.7 – Mērķtiecīgas finanšu sankcijas saistībā ar ieroču izplatīšanu	R.8 – Bezpeļņas organizācijas	R.9 – Finanšu iestāžu slepenības tiesību akti	R.10 – Klienta izpēte	R.11 – Datu uzglabāšana	R.12 – Politiski nozīmīgas personas
DA	DA	A	DA	LA	LA
R.13 – Korespondentbankas	R.14 – Naudas vai vērtību pārvedumu pakalpojumi	R.15 – Jaunās tehnoloģijas	R.16 – Elektroniskie pārskaitījumi	R.17 – Paļaušanās uz trešajām personām	R.18 – Iekšējās kontroles mehānismi, ārvalstu filiāles un meitasuzņēmumi
LA	LA	LA	LA	LA	LA
R.19 – Augsta riska valstis	R.20 – Ziņošana par aizdomīgiem darījumiem	R.21 – Izpaušana un konfidencialitāte	R.22 – NNDP: Klienta izpēte	R.23 – NNDP: Citi pasākumi	R.24 – Juridisko personu pārskatāmība un patiesie labuma guvēji
LA	LA	A	DA	LA	LA
R.25 – Juridisko veidojumu pārskatāmība un patiesie labuma guvēji	R.26 – Finanšu iestāžu regulēšana un uzraudzība	R.27 – Uzraudzības iestāžu pilnvaras	R.28 – NNDP: regulēšana un uzraudzība	R.29 – Finanšu izlūkošanas vienības	R.30 – Izmeklēšanas un citu tiesību aizsardzības iestāžu atbildība
LA	DA	A	DA	LA	LA
R.31 – Izmeklēšanas un citu tiesību aizsardzības iestāžu pilnvaras	R.32 – Skaidras naudas kurjeri	R.33 – Statistika	R.34 – Vadlīnijas un atgriezeniskā saite	R.35 – Sankcijas	R.36 – Starptautiskie instrumenti
LA	DA	LA	A	LA	LA
R.37 – Savstarpējā tiesiskā palīdzība	R.38 – Savstarpējā tiesiskā palīdzība: iesaldēšana un konfiskācija	R.39 – Izdošana	R.40 – Citi starptautiskās sadarbības veidi		
LA	LA	DA	DA		

Visas tiesības saglabātas. Pārpublicēšana ir atļauta, ja tiek iekļauta atsauce uz avotu, ja vien nav norādīts citādi. Jebkurai lietošanai komerciāliem mērķiem nav atļauts jebkuru šīs publikācijas daļu tulkot, pārpublicēt vai pārraidīt jebkurā veidā vai ar jebkuriem elektroniskiem (CD-ROM, internets u.c.) vai mehāniskiem līdzekļiem, tostarp kopējot, ierakstot vai jebkādā veidā glabājot informāciju vai izmantojot atgūšanas sistēmu, bez iepriekšējas rakstiskas atļaujas no Eiropas Padomes Cilvēktiesību ģenerāldirektorāta MONEYVAL sekretariāta(F-67075 Strasbūra vai moneyval@coe.int)

© MONEYVAL

www.coe.int/MONEYVAL